

Mannanöfn, menning og saga.

I.

Nafnið Evripides hafði misprentast. Varð þetta til að minna mig á að eg hafði fyrir löngu ætlað að láta í ljós aðdáun mína á grískum nafnagiftum. Hið mikla skáld fékk nafn sitt af því, að hann fæddist í sjóferð þar sem heitir Evripós, en það þýðir falla, strauumaða kvikusund. Það er ekki ólíklegt, að Grikkir hafi í þeirri tegund menningar, sem kemur fram í heitum einstaklinganna, verið öllum öðrum fremri. Heitin þýddu vanalega eitthvað það, sem æskilegt þótti og aðdán-

legt, að maðurinn væri eða hefði til að bera. Og stundum áttu þau einstaklega vel við, einsog þegar á sem frægastur varð og ágætastur grískra stjórnaða hét Perikles, en það þýðir alfrægur. En vinkona hans hét Aspasia, en það þýðir: hin aðlaðandi, elskulega, kyssilega. Eða þegar hinn mikli vísind- og vitkunarfrömuður hét Aristoteles: hið besta að sér ger. En hið rétta nafn Platóns var Aristokles: hið besta frægur. En það nafn spekingins, sem altaf er notað, var aðeins víðurnefni og þýðir: breiður. En menn greinir á um hvort nafn það eigi við breidd ennis eða herða. — Eitt hið allrabesta nafn grískt er Aristevs, og þýðir sá sem bestur er eða best gerir; en ekki hefir neinn af þeim, sem frægastir urðu í grískri sögu, svo heitið. Önnur eins snild og speki og í mannanöfnunum grísku kom í norrænni menningu aðeins fram í goðanöfnum, og þá einkum gyðjanna. Nöfnin Frigg, Sif, Sjöfn, Þönn, Nanna taka á aðdánlegan hátt fram það, sem góð kona hefir til síns ágætis. En Syn aftur á móti, það sem ekki er gott að verða fyrir.

II.

Um grísk mannanöfn mætti mikið rita og fróðlega, en eg ætla aðeins að nefna eitt til. Alkibiades gæti þýtt: sá sem bæði er sterkur og hugrakkur, en þó öllu fremur: hinn ofsafulli ofheldismaður. En þessu nafni hét sá, sem mestur atkvæðamaður varð í grískri sögu, og þó til ills. Hann var sjálfur Apenumaður, en varð þó til þess að kenna Spartverjum ráðin til að sigra Apenuborg, sem var komin vel á veg til að verða heimsveldi, líkt og Róm varð seinna. En þó má ekki gleyma því, þegar dæma skal um Alkibiades, hversu heimskulega samborgarar hans breyttu gagnvart honum. Þeir kölluðu hann heim og ætluðu honum líflát, sennilega fyrir lognar sakargiftir, þegar hann var lagður af stað sem foringi þess leiðangurs, er hann sjálfur hafði verið hvatamaður að, og vafallítið virðist að sigursæll hefði orðið með hans forustu. En þá hefði Grikkjum auðnast það, sem Rómverjar urðu til að gera seinna, leggja undir sig Ítalíu, Karthagaborg, og svo á-

fram. Það er nokkuð ihugunarvert, að í hinu mikla söguverki Þúkydides, er hin komandi heimsstærð Rómaborg, sem hafði þó þá verið til í nokkrar aldir, ekki nefnd á nafn. En það er síður ástæða til að undrast þó að erfðilega gangi að sjá hvað framtíðin her í skauti sínu, þegar þess er gætt hve illa mönnum gengur að læra það, sem saga fortíðarinnar ætti að geta kent þeim. Sagan sýnir á tiltakanlega fróðlegan hátt hvernig hin-ár sífeldu deilur og styrjaldir Grikkja sin á milli urðu til þess að eyðileggja hina merkilegustu menningu, sem fram hafði komið á þessari jörð. Og þó eru stórbjóðir Evrópu nú að leika upp aftur sama leikinn, þó að í miklu stærra stíl sé og með miklu stórvirkari eyðileggingar-aðferðum — jafnframt því sem í austrinu er að risa ægilegra heimsveldi en nokkuð sem verið hefir áður, og hinni nauðsynlegu forustu hins hvíta mannkynspáttar er hin mesta hætta búin.

III.

Eg leyfi mér að halda, að ófriður þessi, sem nú geysar, mundi aldrei hafa komið upp, ef til hefði verið gleggri og viðtækari skilningur á eðli og sögu lífsins, og þá sérstaklega á hinum tveimur stefnum, Helstefnu og Lifstefnu, og því, hvert leiðir liggja, eftir því hvort er fylgt. Vist er, að nú er verið á glötunarvegi. Í ófriði og með ófriði verður aldrei sá sigur unninn sem þarf. Sigur sannleikans er hið eina, sem hjarg að getur. En sannleikurinn, sem er guð almáttugur þar sem hann er þeginn og ræður öllu, er því miður svo lítills máttar og á svo erfitt uppdráttar á Helveg, þar sem hverskonar lygi og misskilningur veður uppi og er í mestum metum.

4. febr.

Helgi Pjeturss.

— Hvaða óttaleg hlaup eru þetta, maður?

— Tefðu mig ekki! Eg var að enda við að flytja erindi í útvarpið, og nú er eg að flyta mér heim til þess að geta að minsta kosti hlustað á niðurlagið.